

בית שני - מקומו בהיסטוריה

א. אבות | פרק א

[משנה א] משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרו לאנשי כנסת הגדולה הם אמרו שלשה דברים הוו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סייג לתורה:

ב. רש"י | שמואל א, א

ויהי איש אחד - הכל לפי הסדר משה מסר את התורה ליהושע ויהושע לזקנים ושופט מסר לשופט עד שהגיע לעלי וממנו לשמואל כמו ששנינו וזקנים לנביאים:

ג. רמב"ן | בראשית, ב, ג

והיום הרביעי נבראו בו המאורות, הגדול והקטן, והכוכבים, יומו ירמוז באלף הד', הוא החל כאשר נבנה בית ראשון, ע"ב שנה אחרי בניינו, עד אחרי הבית השני קע"ב שנה. והנה ביום הזה לכל בני ישראל היה אור, כי מלא כבוד ה' את בית ה', והיה אור ישראל לאש על גבי המזבח, רבוץ שם כארי אוכל הקרבנות, ואחרי כן הקטין אורם וגלו, כאשר יעדר במולד הלבנה, וזרחה להם כל ימי בית שני, והאש על גבי המזבח רבוץ ככלב, ושקעו שני המאורים בערב היום וחרב הבית

ד. רמב"ן | דברים, פרק לב, מ

וזה דבר ברור כי על הגאולה העתידה יבטיח, כי בבנין בית שני לא הרנינו גוים עמו, רק לעגו עליהם (נחמיה ג לד) מה היהודים האמללים עושים, והיו גדוליהם עבדים בהיכל מלך בבל וכולם משועבדים לו, ובימים ההם לא השיב נקם לצריו ולא כפר אדמתו עמו:

והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה, אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים בחרבו הקשה והגדולה והחזקה, ויכפר על

חטאתינו למען שמו. אם כן, השירה הזאת הבטחה מבוארת בגאולה העתידה על כרחן של מינין. וכך הזכירו בספרי (האזינו מג), גדולה שירה זו שיש בה עכשיו ויש בה לשעבר ויש בה לעתיד לבוא ויש בה בעולם הזה ויש בה לעולם הבא. ולזה רמוז הכתוב שאמר (פסוק מד) ויבא משה וידבר את כל דברי השירה הזאת באזני העם, הזכיר "כל" להגיד שהיא כוללת כל העתידות למו, ואם היא קטנה בדבור, כי ביאר להם עניניה הרבים:

ואלו היתה השירה הזאת מכתב אחד מן החוזים בכוכבים שהגיד מראשית אחרית כן, היה ראוי להאמין בה מפני שנתקיימו כל דבריה עד הנה לא נפל דבר אחד, ואף כי אנחנו נאמין ונצפה בכל לב לדברי האלהים מפי נביאו הנאמן בכל ביתו, אשר לא היה לפניו ואחריו כמוהו, עליו השלום:

ה. בראשית רבתי | פרשת בראשית עמוד 15

ויאמר אלהים יהי מארת. רבנן פתרון קרייא בבנין בית המקדש. אמר הב"ה שיבנו בית המקדש בתוך ישראל שיש בבשרם מילה שנקראת רקיע, שהיא הפרש בין ישראל שמאירים כיום לאומות העולם שחשוכים כלילה. והיו לאתת, מלמד שגזר הב"ה לבנות להם ב' פעמים בהמ"ק. לאותות, שמצינו הרבה אותות נעשו בבית המקדש. ולמועדים שהיו מתועדים שם כל ישראל כל רגל ורגל, ומנין שנקרא ביהמ"ק מועד שנאמר שאגו צורריך בקרב מועדיך (תהלים ע"ד ד'). ולימים ושנים, בתחלה ימים ולבסוף שנים שהיה ביהמ"ק האחרון גדול מן הראשון בשנים ובבנין שנאמר גדול יהיה כבוד הבית הזה (חגי ב' ט'). והיו למאורות, יהיו שני הבתים האלה לאור נוגה בישראל כענין שנאמר והלכו גוים לאורך (ישעיה ס' ג'). ויעש אלהים את שני המארת הגדולים, אלו מקדש ראשון ושני שהיו גדולים מהמשכן. את המאור הגדול, זה מקדש ראשון שהיה בו ממשלה לישראל, ולמה קורא אותו גדול שהיה בו ארון

ח. זכריה | פרק ג

(י) בַּיּוֹם הַהוּא נָאֵם ה' צְבָאוֹת תִּקְרְאוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֶל תַּחַת גֹּפֶן וְאֶל תַּחַת תְּאֲנָה:

י. היכלות רבתי | לא, ה

אמר ר' ישמעאל כך אמר ר' עקיבא משום ר' אליעזר הגדול לא קבלו עליהם אבותינו לשום אבן על אבן בהיכל עד שכפו למלכו של עולם וכל משרתיו ונזקקו להם וגילה להם סודה של תורה היאך יעשוהו והיאך ישתמשו בו מיד הופיע רוח הקדש ממבוי הגדול אשר בבית ה' שלא ירדה ולא שרתה שכינה בבית קדשי הקדשים מפני הגזרה וכיון שראו את הכסא הכבוד שנתסלסל ועמד בין האולם והמזבח שאף על פי שער בנוי:

וכפרת וכרוב ואש ורוח הקדש. ואת המאור הקטן, זה מקדש שני שהיה חסר מן אלו ה' דברים. לממשלת הלילה, שבנאו מלך פרס והוא היה מושל באותו זמן עד מלכות יון החזיקה ממשלה במקדש שני. ואת הככבים, אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות שהיו בירושלים חוץ מהמקדש. ולמה נמשלו בככבים לפי שהם עוסקים בתורה ומצדיקים הרבים שכן כתוב ומצדיקי הרבים ככוכבים

ו. זכריה | פרק ד

(ב) וַיֹּאמֶר אֵלַי מָה אַתָּה רֹאֶה וַיֹּאמֶר רְאִיתִי וְהִנֵּה מְנוֹרַת זָהָב פְּלֵה וְגִלְהָה עַל רֹאשָׁהּ וְשִׁבְעָה נִרְתְּיָהּ עָלֶיהָ שִׁבְעָה וְשִׁבְעָה מוֹצְקוֹת לְנֵרוֹת אֲשֶׁר עַל רֹאשָׁהּ: (ג) וְשָׁנִים זֵיתִים עָלֶיהָ אֶחָד מִימִין הַגִּלְהָה וְאֶחָד עַל שְׂמֹאלָהּ: (ד) וַאֲעֵן וַאֲמַר אֶל הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי לֵאמֹר מָה אֵלֶּה אֲדֹנָי: (ה) וַיַּעַן הַמַּלְאָךְ הַדֹּבֵר בִּי וַיֹּאמֶר אֵלַי הֲלוֹא יִדְעֶתָ מָה הֵמָּה אֵלֶּה וַאֲמַר לֹא אֲדֹנָי: (ו) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר אֵלַי לֵאמֹר זֶה דְבַר ה' אֶל זָרְבָבֶל לֵאמֹר לֹא בְחֵיל וְלֹא בְכַח כִּי אִם בְּרוּחִי אָמַר ה' צְבָאוֹת: (ז) מִי אַתָּה הַר הַגְּדוֹל לִפְנֵי זָרְבָבֶל לְמִישֹׁר וְהוֹצִיא אֶת הָאֶבֶן הָרֹאשָׁה תִּשְׂאוֹת חֹן חֹן לָהּ: פ (ח) וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר: (ט) וַיְדִי זָרְבָבֶל יֹסְדוּ הַבַּיִת הַזֶּה וַיְדִי תִבְצַעְנָה וַיְדַעְתָּ כִּי ה' צְבָאוֹת שְׁלַחְנִי אֵלֵיכֶם: (י) כִּי מִי בָז לְיוֹם קִטְנוֹת וְשָׁמְחוּ וַיִּרְאוּ אֶת הָאֶבֶן הַבְּדִיל בְּיַד זָרְבָבֶל שִׁבְעָה אֵלֶּה עֵינֵי ה' הֵמָּה מְשׁוֹטְטִים בְּכָל הָאָרֶץ

ז. שאר ישראל (לנצי"ב) | פרק יא

מר אלי לאמר הלא ידעת מה אלה ואמר לא אדני. ויאמר אלה שני בני היצהר העומדים על אדון כל הארץ". והנה המשל והנמשל נפלאים מאד. והענין כן הוא, דמנורה מרומז על חכמת התורה, וכדאיתא בבא בתרא (כ"ה) הרוצה שיחכים ידרים וכו' וסמניך מנורה בדרום, והרחבנו בזה הענין בהע"ד ר"פ תצוה ובפ' אמור ובכ"מ, דבא כח המנורה להועיל לפלפולה של תורה, וע"ז באו שבעה נרות להאיר אל עבר פניה, משום דשבע חכמות מאירות על כח המרומז והצפון בתורה, והנביא ראה מנורה בבית שני, וביאר לו המלאך שיהיה הר הגדול שהוא מלך יון לפני זרובבל למישור דלא כבשו את מלכות יון אלא בזכות התורה ופלפולה שהחלו להרבות בבית שני